

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 332.21:574(338)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-6.1>

Купінець Л.Є.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів,
Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9251-4014>

Тютюнник Г.О.

кандидат економічних наук, науковий співробітник
відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів,
Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4864-6129>

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО МІСТА В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТРЕНДІВ

У статті визначено, що в умовах необхідності реалізації сучасних економічних викликів зеленого, низьковоуглецевого, розумного та інклюзивного розвитку постає завдання дослідження сучасних трендів, можливостей та перспектив розбудови міст України на засадах аналізу зарубіжних практик розвитку урбанізованих територій. Дано сучасні світові тренди, принципи та компоненти розбудови міст, їх класифікацію відповідно до екологоорієнтованого, енергоефективного, розумного, мобільного, компактного, розумного типу. Визначено провідні вимоги до нової моделі міста в країнах ЄС, дизайну благополучного і справедливого міського життя. Представлено очікувані результати інтеграції напрямів Конвенції Ріо-де-Жанейро щодо розбудови принципів нової моделі міст, сталого та розумного урбанізму. Обґрунтовано формування атмосфери середовища як базису інвестиційної привабливості та розкриття потенціалу міста.

Ключові слова: розумне місто, атмосфера середовища, потенціал міст, Конвенція Ріо-де-Жанейро, сталий урбанізм.

DEVELOPMENT OF THE MODERN CITY IN THE CONTEXT OF WORLD TRENDS

Kupinets Larysa, Tiutiunnyk Hanna

Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research
National Academy of Sciences of Ukraine

Given the need to implement modern economic challenges of green, low-carbon, smart and inclusive development, the task is to study current trends, opportunities and prospects for urban development in Ukraine on the basis of analysis of foreign practices of urban development. The article examines modern world trends, principles and components of urban development. Their classification according to ecologically oriented, energy efficient, smart, mobile, compact, smart type is carried out. Each trend creates a corresponding atmosphere of the environment that prevails in a city. It is characterized by the properties and tools of the priority tasks of implementing a new idea of the city in real life. The new model of the city envisages the creation of a concept of the territory based on ideas about environmental value, innovation awareness and adaptability in social, economic and emotional contexts. Among the world practices are the following trends in urban development, namely intelligence, sustainability, mobility, energy efficiency, housing compactness. The study identifies the leading requirements for a new model of the city in the EU, the design of a prosperous and fair urban life. The expected results of the integration of the directions of the Rio Convention on the development of the principles of a new model of cities, sustainable and smart urbanism are presented. The formation of the atmosphere of the environment as a basis for investment attractiveness and the disclosure of the city's potential is substantiated. It is emphasized that the formation of cities should involve the creation of human interest in living and expressing themselves. Promote the organization of the environment on the basis of economic, innovative, socio-legal and aesthetic concepts and conditions for the welfare of the population and the quality of the environment. Using the potential of cities and the development of urban areas requires a broader vision of an integrated approach to planning, which reduces the necessary measures to a system that is the atmosphere of the urban areas.

Keywords: smart city, environmental atmosphere, potential of cities, Rio de Janeiro Convention, sustainable urbanism.

Постановка проблеми. Зелений, низьковуглецевий та інклюзивний розвиток міст та міських територій є неодмінною особливістю сучасних світових трендів. Українські міста характеризуються зменшенням кількості зелених зон та обмеженими можливостями міського садівництва і городництва внаслідок забудови вільних територій, неповним виконанням органами місцевого самоврядування робіт із благоустрою зелених зон та лише нещодавним точковим упровадженням елементів практичної адаптації до кліматичних змін. Складним є питання мобільності українських міст та стану інфраструктури громадського електро-транспорту [9]. Спостерігається низький рівень благоустрою міст, житлово-комунального господарства та соціальної інфраструктури, диверсифікації економіки міста (особливо сфери послуг) і рівня залучення інвестицій.

Політикою згуртованості Європейського Союзу 2021–2027 (The Urban Dimension of Cohesion Policy 2021–2027) зроблено особливий акцент на інтегрованому територіальному розвитку. Близько 8% (17 млрд євро) Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР) спрямовано на сталий розвиток міст. Сформовано близько 980 міських стратегій, 20% з яких зосереджено на функціональних міських територіях. Постає питання можливостей реалізації сучасних викликів у рамках національних реалій для адаптації міжнародного досвіду розвитку урбанізованих територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стратегічне бачення та шляхи розвитку «розумних» міст розкрито в численних працях С.А. Горблюк [2], О.В. Зібцевої [4], Т.Є. Калини, С.Д. Шушулкова [5], О.А. Малекі [6], О.В. Попик [7], Л.В. Сергієнко, І.В. Новосьолова [10]. порушено питання ревіталізації міст у стратегічних документах розвитку держави, зокрема щодо пріоритетності відновлення деградованих міських територій та екологічної реабілітації урбанізованих територій як ключової ланки механізму державного регулювання. Розглянуто: концептуальні основи формування системи озеленення урбанізованих територій у контексті сталого розвитку та екологічного балансування; теоретико-методологічні засади та практичні пропозиції щодо впровадження екологоорієнтованого управління урбанізованими територіями; вплив урбанізації на землекористування і довкілля; ідентифікацію та характеристику сучасних міських ідеологій; перетворення певного міста на екологічно чистий та розумний осередок тощо.

Зарубіжний погляд на розбудову урбанізованих територій у контексті екологоорієнтованого, розумного та креативного спрямування представляють роботи Пітера Калторпа, Пауліни Ліс, Сари Хьюз, Аманди Берден, Бета Мозенталя та ін.

Реалізація політики формування згуртованої держави в рамках стратегій регіонального розвитку висвітлено у доповіді Я.А. Жаліло «Пріоритет «згуртована країна» у вимірах регіональних стратегій» та наголошено, що «...складність сучасних спільнот вимагатиме специфічної «інженерії ідентичності», яка використовуватиме комплекс впливів на суспільну свідомість» [3]. Базисними вибрано напрями щодо посилення охорони та збереження природи, біорізноманіття та зеленої інфраструктури в міських районах, зменшення всіх

форм забруднення, сприяння стійкій мультимодальній міській мобільності в рамках переходу до низьковуглецевої економіки, запобігання проявам екологічних та кліматичних викликів, підтримку розвитку функціональних міських територій, місто 3.0 (людиноцентричне місто).

Комплексний територіальний та місцевий розвиток, згідно з Політикою згуртованості на 2021–2027 рр., потребує інтегрованої інвестиційної підтримки визначених пріоритетів. Необхідним є розроблення інструментарію реалізації міських (територіальних) стратегій із потенціалом виявлення, передачі та використання передової практики міського розвитку, зокрема за інноваційними підходами.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сучасних трендів, можливостей та перспектив розбудови міст на засадах аналізу зарубіжних практик розвитку урбанізованих територій.

Вклад основного матеріалу дослідження. Містобудування на сучасному етапі за своїми переважаючими властивостями утворює низку трендів розвитку міста. Кожен тренд створює відповідну атмосферу середовища, яка переважає в тому чи іншому місті. Вона характеризується властивостями та інструментами виконання пріоритетних завдань утілення нової ідеї міста у реальне життя. Нова модель міста передбачає створення концепції території на основі уявленості щодо екологічної цінності, інноваційної обізнаності та адаптованості у соціальному, економічному та емоційному контексті. Серед світових практик є такі тренди формування міст: розумність, сталість, мобільність, енергоефективність, житлова компактність (рис. 1).

Нові тренди формують моделі сучасних міст, які складається з районів та розглядаються як лабораторії для розвитку та впровадження інновацій або як нові форми мікрорайонів змішаного призначення. Притаманними рисами є нові форми участі фахівців, місцевого населення, такі як спільна творчість та проектування, за активної участі громадських організацій та приватного сектору. Компоненти міст – від будівель до громадських просторів під час проведення заходів стають базисом утворення спільнот, які підвищують акцентовані цінності, наприклад інноваційні. У сукупності ці зусилля не лише поліпшують якість життя, а й ставлять міста на перше місце у вирішенні проблем вибраного тренду розбудови міста, наприклад зміни клімату та збереження біорізноманіття [1].

Розбудова сучасних міст характеризується розвинутою системою зонування територій та районів, щоб надати мешканцям доступ до транспортної системи для уникнення потреби у персональному транспортному засобі (за винятком велосипеда та електромобілів). Це надає можливість установити пріоритети раціонального та ефективного планування земельного та водного простору, особливо підземної інфраструктури. Окремо розглянемо основні тренди розвитку сучасних міст. Тренд розумного міста передбачає виділення таких елементів інфраструктури:

- розумна архітектура, розумне ЖКГ;
- розумне сміття;
- розумні транспорт і парковки;
- цифровізація і надійний зв'язок;

Рис. 1. Основні тренди розбудови сучасних міст

– електронний уряд, освіта й охорона здоров'я;
– безпечне («зелене», чисте, безшумне) місто (рис. 2).

Ці елементи відповідають таким функціям, як управління відходами, водопостачанням та енергопостачанням, безпекою громадян усередині міста, ефективністю використання доріг та сталим розвитком навколишнього середовища, взаємозв'язком та обміном інформацією, охороною здоров'я та участю громадян у управлінні містом.

Моделювання та прогнозування відбувається з використанням геоінформаційних та нейротехнологій. Такий метод забезпечує просторово-часове моделювання нелінійних закономірностей формування комплексних показників.

Розвиток екологоорієнтованого тренду формування міста – моделі сталості відбувається через збереження або відновлення екосистем у містах та навколо. Природоохоронні рішення реалізуються через створення «зелених» та «синіх» зон для зберігання води, очищення стічних вод, боротьби з тепловими островами, підвищення цінності мікрорайонів. Екосистемні послуги покладені в основу місцевої економіки, добробуту людей та стійкості громад. Це економічно ефективно зменшує вразливість міст та поліпшує місцеве біорізноманіття.

Можливі шляхи розвитку міста зі сталим екологоорієнтованим спрямуванням нараховують чотири напрями Конвенції Ріо-де-Жанейро. Організація економічного співробітництва та розвитку розробила

чотири «маркери Ріо» з метою визначення дій щодо досягнення цілей конвенцій. Два з них пов'язані з Конвенцією про біологічне різноманіття та з Конвенцією про боротьбу з опустелюванням та деградацією земель. Очікувані результати інтеграції напрямів Ріо-де-Жанейро щодо розбудови міст є запорукою розвитку сталого урбанізму та переходу до моделі міста 3.0¹. У табл. 1 представлено перелік можливих результатів та інституційні можливості зеленого розвитку міст України в контексті стратегування розбудови урбанізованих територій.

Енергоефективний тренд з акцентованою відновлювальною енергією зводиться до побудови районів міст, у яких розвинуто повторне використання енергії, води та відходів. Вирішується завдання створення урбанізованого простору, який перетворюється на яскраві місця, добре пов'язані для відвідування, роботи та життя у спосіб, який створює національну демонстрацію сталості за допомогою інновацій, технологій та дизайну.

Велике значення мають відновлювальні джерела енергії та дизайн будівель, вулиць і просторів, що зберігають її та акумулюють. Пасивний дизайн – один із трендів, що характеризується конструюванням простору таким чином, щоб мати взаємозв'язок із природою, забезпечуючи потреби людини. Це досягається через:

- відповідні будівельні матеріали (відбиваюча сонячне світло фарба);
- зберігаючі та накопичуючі форми будівель;

¹ Місто 3.0. формується під впливом сумісної проектної співпраці з мешканцями міста і потребує врахування їхніх інтересів у соціально-емоційному та економіко-екологічному аспектах розвитку урбанізаційних процесів. Простір стає місцем формування умов інвестиційно-інноваційної привабливості міських територій

РОЗУМНЕ МІСТО

Рис. 2. Характерні особливості, компоненти та інструменти «розумного міста» ²

- трансформуючі інновації (опріснення морських вод, використання сірої води ³);
- вирощування та висадку рослин, які поглинають забруднювачі.

Іншим трендом є компактність, а саме розвинення ефективної програми житла, конструювання багатофункціональних будівель із можливістю їх використання цілодобово, задовольняючи потреби людини у

² БПЛА – безпілотний літальний апарат.

³ Сіра вода відноситься до стічних вод, що утворюються в домашніх господарствах або офісних будинках із потоків без фекального забруднення, тобто всіх потоків за винятком стічних вод із туалетів. Джерела сірої води включають раковини, душові кабінки, ванни, пральні або посудомийні машини. Оскільки сіра вода містить менше патогенів, ніж побутові стічні води, її зазвичай безпечніше і легше обробляти та повторно використовувати на місці для промивання туалетів, ландшафтного зрошення або зрошення сільськогосподарських культур та інших непитних цілей.

Таблиця 1

Основні світові тренди розвитку сучасних міст

Напрямок Конвенції Ріо-де-Жанейро	Критерій відповідності	Типові види зеленого розвитку міст	Очікувані результати	Нормативно-правовий базис (основа)
1	2	3	4	5
<p>Біорізноманіття</p> <p>Діяльність пов'язана з біорізноманіттям, яка сприяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збереженню біорізноманіття; - сталому використанню його компонентів (екосистем, видів або генетичних ресурсів); - справедливому розподілу переваг використання генетичних ресурсів. 	<p>Діяльність сприяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збереженню екосистем, її ресурсів шляхом усунення наявної екологічної шкоди; - розбудові інституцій, розвитку потенціалу сталого міста, зміцненню нормативно-правової бази; - об'єднання зусиль країн, що розвиваються, щодо виконання своїх зобов'язань за Конвенцією. 	<ul style="list-style-type: none"> - розроблення та управління міськими зеленими насадженнями; - відновлення деградованих природних зон, зменшення тиску на біорізноманіття та ризиків для нього; - розроблення міських екологічних планів, що сприяють оздоровленню міських екосистем та створенню зеленої інфраструктури; - підвищення якості території, у яких збережено біорізноманіття; - створення зеленої інфраструктури (мереж природного або штучного характеру) в межах або навколо міської території, які надають різноманітні екосистемні послуги; - органічне землеробство в міському сільському господарстві; - екологічне, стале, соціально збалансоване та ефективне управління використанням земель. 	<ul style="list-style-type: none"> - покращення фізичного та психічного благополуччя шляхом надання зелених громадських просторів для активного відпочинку або безпечних велосипедних/пішохідних доріжок; - застосування принципів циркулярної економіки. Підтримка та залучення стейкхолдерів у просування раціональності використання природних ресурсів, проектування відходів та забруднень, збереження використання продуктів та матеріалів та регенерації природних систем; - заохочення мешканців міст до переходу на стійкі моделі споживання; - побудова стійкої системи харчування, яка з'єднає міські, приміські та сільські райони. <p>На базі розроблення «міського сільського господарства», наприклад вертикальних садів, громадських садів тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> - підтримка місцевого забезпечення товарами та послугами; - збільшення спроможності міст фінансувати свої плани; - створення комунікативного середовища для влади, безпеки та громадськості. 	<p>Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки».</p> <p>Завдання за напрямом «Формування мережі природоохоронних територій, збереження та відтворення екосистем, поліпшення стану навколишнього природного середовища»</p> <p>5. Забезпечення охорони земель, відтворення екосистем, збільшення площ екологічно безпечних земель, зокрема міського (органічного) сільського господарства, удосконалення структури земельних угідь та напрямів господарської діяльності з метою формування оптимального співвідношення земельних угідь, підтримання екологічної безпеки і рівноваги території та досягнення нейтрального рівня деградації земель.</p>
<p>Боротьба з опустелюванням</p> <p>Діяльність спрямована на боротьбу з опустелюванням або пом'якшенням наслідків посухи в посушливих, напівзасушливих і сухих субвологіх районах шляхом запобігання та/або зменшення деградації земель, відновлення частково деградованих земель або рекультивациі пустельних земель.</p>	<p>Діяльність сприяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збереженню екосистем, усунення наявної екологічної шкоди; - розбудові інституцій, розвитку потенціалу сталого міста, зміцненню нормативно-правової бази; - об'єднанню зусиль країн, що розвиваються, щодо виконання своїх зобов'язань за Конвенцією. 	<ul style="list-style-type: none"> - міського планування уникнення розповсюдження міст на чутливі території. - спрямування відновлення деградованих земель у (або) поблизу запланованих (освоєних) міських територій, шляхом: - створення зеленої інфраструктури для боротьби з опустелюванням (наприклад, зелені пояси та для захисту від пилових бур; - відновлення динаміки запланованих заборочених або запланованих районах за допомогою гідравлічної інфраструктури; - терасування та інші заходи проти ерозії, такі як посилення зеленого покриву, щоб уникнути зсувів та осідання. 	<ul style="list-style-type: none"> - уникнення міського розвитку в уразливих районах, таких як паводків річкові, прибережні та осілі території; - збільшення спроможності міст фінансувати свої плани; - створення можливості для діалогу між різними управліннями, суб'єктами державного та приватного секторів, представниками різних секторів та членів спільноти. 	<p>Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».</p>

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5
<p>Пом'якшення наслідків зміни клімату</p> <p>Діяльність, яка сприяє досягненню мети стабілізації концентрації парникових газів (ПГ) в атмосфері на рівні, який би запобігав небезпечному антропогенному втручанням у кліматичну систему, сприяючи зусиллям зменшити або обмежити викиди ПГ або посилити секвестрацію ПГ.</p>	<p>Діяльність сприяє:</p> <p>а) пом'якшенню зміни клімату шляхом обмеження антропогенних викидів парникових газів, включаючи газ, що регулюється Монреальським протоколом;</p> <p>б) захисту та/або покращенню резервуарів ПГ; в) інтеграції проблем, пов'язаних зі зміною клімату, шляхом розбудови інституцій, розвитку потенціалу, зміцнення регуляторної та політичної бази чи досліджень; або д) зусиллю країн, що розвиваються, щодо виконання своїх зобов'язань за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату.</p>	<p>– планування енергоефективності в містах;</p> <p>– сприяння прийняттю стандартів енергоефективності та інших екологічних стандартів, що передбачають скорочення викидів ПГ як частина допомоги, пов'язаної з торгівлею, орієнтованої на міські галузі;</p> <p>– збереження ємності для збирання CO₂ рослинного покриву (особливо лісів) та ґрунту (особливо водно-болотних угідь), розташованих у межах міських центрів;</p> <p>– захист та покращення поглинання та водосховищ шляхом сталого управління та збереження океанів та інших морських та прибережних екосистем, водно-болотних угідь, територій дикої природи та інших екосистем у межах міських територій;</p> <p>– виробництво біогазу та повторне використання енергії, виробленої на спорудах зі стічних вод.</p>	<p>– залучення страхової галузі як зацікавленої сторони: спільна користь від природоохоронних рішень може зменшити ризики для здоров'я населення та пошкодження застрахованого майна;</p> <p>– екодевелопмент – довговічні, енергоефективні та зручні для реконструкції зелені будівлі та інфраструктура з використанням стійких будівельних матеріалів (включаючи перероблені);</p> <p>– застосування інструментів для комплексного планування та прийняття рішень;</p> <p>– збільшення спроможності міст фінансувати свої плани;</p> <p>– створення можливості для діалогу між рівнями управління, суб'єктами державного та приватного секторів, представниками різних секторів та членів спільноти.</p>	<p>Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України:</p> <p>забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, збільшення площ екологічно безпечних (органічних) земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель, екологічно безпечного (органічного) господарювання</p>
<p>Адаптація до наслідків зміни клімату</p> <p>Діяльність слід класифікувати як адаптацію до наслідків зміни клімату, яка має намір зменшити вразливість людей або природних систем до поточних та очікуваних наслідків зміни клімату, шляхом збереження або підвищення стійкості, здатності адаптуватися.</p>	<p>Діяльність підлягає маркеру адаптації до наслідків зміни клімату, якщо:</p> <p>а) мета адаптації до наслідків зміни клімату чітко зазначена в документації діяльності;</p> <p>б) діяльність містить конкретні заходи, спрямовані на вище викладене.</p>	<p>– підтримка розроблення планів дій щодо клімату з оцінкою вразливості в містах;</p> <p>– пом'якшення наслідків погодних подій у містах (вплив міського теплового острова, зсуви після сильних дощів, повені) та відповідні заходи з адаптації клімату;</p> <p>– переобладнання промислових об'єктів у міських районах для підвищення стійкості до кліматичних ризиків;</p> <p>– перехід на менш витратні для виробництва технології у міських галузях зменшує вразливість щодо нестачі води;</p> <p>– розроблення заходів щодо запобігання стихійним лихам та готовності до надзвичайних ситуацій/катастроф, включаючи схеми страхування для подолання потенційних катастроф, спричинених небезпеками, пов'язаними з погодою або кліматом, такими як повені чи посухи;</p>	<p>– кількісна оцінка переваг адаптації та зменшення ризиків (унікнення витрат, економія страхових коштів та збільшення вартості майна) з метою підвищення спроможності бізнесу до сталості;</p>	<p>Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».</p>

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5
		<p>– підтримка органів цивільного захисту для покращення їхньої інформації щодо наслідків зміни клімату шляхом використання супутникових карт для підготовки сценаріїв подій та планів порятунку після сильних дощів;</p> <p>– розроблення національних/субнаціональних стратегій, місцевих планів/планів готовності до надзвичайних ситуацій із метою захисту ключових інфраструктурних активів, людей та засобів їх існування від впливу зміни клімату та стихійних лих, змінених ними;</p> <p>– сприяння готовності до катастроф та зв'язку з адаптацією до наслідків зміни клімату на різних рівнях управління, а також на рівні громад;</p> <p>– соціальний захист від катастроф, пов'язаних із кліматом;</p> <p>– внесок у збереження міських водних ресурсів або запобігання ерозії для адаптації до наслідків зміни клімату;</p> <p>– проєкт зменшення ризиків затоплення водних систем у містах через зміну клімату та спричинення забруднення через стічні води;</p> <p>– захист лагун, які є дуже вразливими до наслідків зміни клімату, від проникнення соленої води та забруднення.</p>	<p>– збільшення спроможності міст фінансувати свої плани;</p> <p>– створення можливості для діалогу між рівнями управління, суб'єктами державного та приватного секторів, представниками різних секторів та членів спільноти.</p>	<p>Причини виникнення такої ситуації мають комплексний характер та історичні передумови.</p> <p>Особливо слід відзначити порушення екологічно збалансованого співвідношення між категоріями земель, зменшення території унікальних степових ділянок, надмірну розораність території та порушення природного процесу ґрунтоутворення, <i>повільний розвиток та невелика площа екологічно безпечних земель</i>, використання недосконалих технологій в сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигід, ігноруючи природоохоронний складник та негативні наслідки у довгостроковій перспективі.</p>

Джерело: сформовано авторами з використанням нормативно-правового базису, зазначеного в таблиці

якості місця роботи чи проживання та функціонування як базису природної енергії. Проектування з орієнтацією відповідно до сторін світу для забезпечення розподілу сонячного світла, використання тіней від будівель та вітрових потоків для заощадження енергії на кондиціонування. Планування з акцентом на розміщення жителів у кроковій доступності житла відповідно до їхніх місць роботи. Розбудова включає вибір транспорту та різноманітність використання його видів у межах сусідства з парками, площами та відкритими просторами для мобільного, «зеленого» та пішохідного суспільства. Позитивним рішенням є географічна ефективність та раціональність системи дорожнього руху. Це спонукає до кращого функціонування міст та вирішує питання викидів вуглецю у містах із великою кількістю автотранспорту.

Мобільний тренд включає розбудову високошвидкісного електротранспорту, повітряної мобільності, велоінфраструктуру, зміну водних шляхів. Тісно переплітається із розумним містом. У цих містах розвинено використання однієї з найбільших систем централізованого тепlopостачання з уловлюванням тепла, що залишилося від виробництва електроенергії. Також це централізоване охолодження, що виробляється з водних об'єктів. Велике значення мають датчики на дорогах для вимірювання забруднення повітря та об'єкти, які захоплюють шкідливі метали і запобігають їх потраплянню в атмосферу, перетворюючи на корисну енергію. Тротуари у провулках, які служать як допомога в управлінні зливними водами. Поєднання велосипедної доріжки та сонячної панелі. Такі рішення дають змогу створювати зони для пішоходів, ігрові майданчики для дітей, природні зони, синхронізуватися з велосипедними доріжками. Головне – передбачають інтеграцію інформаційних і комунікаційних технологій із метою ефективного управління інфраструктурою міста (рис. 3).

Мешканці міст як основні споживачі повинні володіти знаннями щодо забезпечення сталості та стійкості, що вимагає від уряду збільшення можливості підвищення екологічної цінності території міст та розширення погляду на їхні функціональні особливості.

Комплексний підхід об'єднує та приводить необхідні заходи до загальної системи. Потребують упровадження заходи, які не посилюють екологічний чи інноваційний дисбаланс та соціальну вразливість, а поєднують це: екологоорієнтований спосіб землекористування; інтеграція світового досвіду; слідування останнім трендам; зацікавленість людини формувати спільноти, які націлені на творчу екологічно безпечну діяльність. Можна відзначити, що формування нової парадигми міст повинно базуватися на принципах, які втілюються в житті в багатьох країнах та є універсальними в глобальному сенсі:

1. Принцип збереження навколишнього середовища, історичної спадщини та найважливіших галузей сільського господарства.

2. Принцип інклюзивності (об'єднання людей із різних соціальних та економічних кластерів).

3. Принцип систематизованого управління вуличними мережами, які дають змогу створювати безліч маршрутів, безліч вулиць замість однієї.

4. Принцип пріоритетності розумного громадського транспорту.

Ідея комплексності урахування необхідних складників міста коротко представлена Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) у вигляді дизайну благополучного та справедливого міського життя, що має на меті сформуватися до 2050 р. Добре керовані міста пропонують мільйонам людей безмежні культурні, соціальні та економічні можливості.

Кожен компонент є унікальним складником загального дизайну міста. Міський дизайн ПРООН благополучного і справедливого життя передбачає таке:

1. Житлові квартири спроектовано з екологічно чистих відновлюваних матеріалів для максимальної енергоефективності та якості життя.

2. Вертикальне та міське землеробство. Попит на продукти харчування перетворив міста на місця вирощування свіжих продуктів.

3. Міські будівлі. Міські будівлі є стійкими, екологічно чистими та нейтральними до вуглецю.

4. Підземні дороги.

5. Велодоріжки та пішохідні доріжки. Здорові альтернативи транспорту знизили «культуру автомобілів».

6. Небесні поїзди. Швидкий легкий транзит швидше доставляє людей до місця призначення.

7. Спільні робочі місця пропонують економічно ефективні та екологічно чисті варіанти бізнесу.

8. Природні території.

9. Відкриті простори для музики та мистецтва. Громадські простори є привабливими, справедливими та сприяють художньому життю громад, які їх створюють.

10. Цифрові кіоски. Інтерактивні загальнодоступні комп'ютерні термінали зменшують цифровий розрив.

11. Переробка відходів та очищення води. При повністю круговому циклі відходи практично виключаються, а ресурси постійно відновлюються.

12. Мобільні медичні клініки.

13. Річкові шляхи, зелені порти та коралові рифи.

14. Збір води.

15. Відновлювальна енергія.

Дивлячись на розгорнутий перелік наведених складників, можна сміливо стверджувати, що нова модель міста та його територій повинна робити акцент на інклюзивних поселеннях із забезпеченням основи для розкриття екологічної цінності урбанізації та реалізації творчого потенціалу. Адже екологічна цінність – це збереження та розвиток оточуючого природного середовища, а творчість – основна мотивація людини щодо розкриття своєї особистості і реалізації трудового потенціалу з метою задоволення потреб життєдіяльності. Необхідно відійти від ідеї конкретної цільової спрямованості на екологічну діяльність, тому що це цікаво лише відповідним представникам суспільства.

Формування міст повинно передбачати створення для людини зацікавленості жити та проявляти себе, сприяти організації навколишнього середовища на основі економічних, інноваційних, соціально-правових та естетичних концепцій та умов із метою добробуту населення та якості навколишнього середовища.

Використання потенціалу міст та розвиток урбанізованих територій потребують ширшого бачення комплексного підходу до планування. Комплексний підхід зводить необхідні заходи до системи, що являє собою атмосферу середовища урбанізованих територій. Вона характеризується відповідними властивостями та інструментами виконання пріоритетних завдань уті-

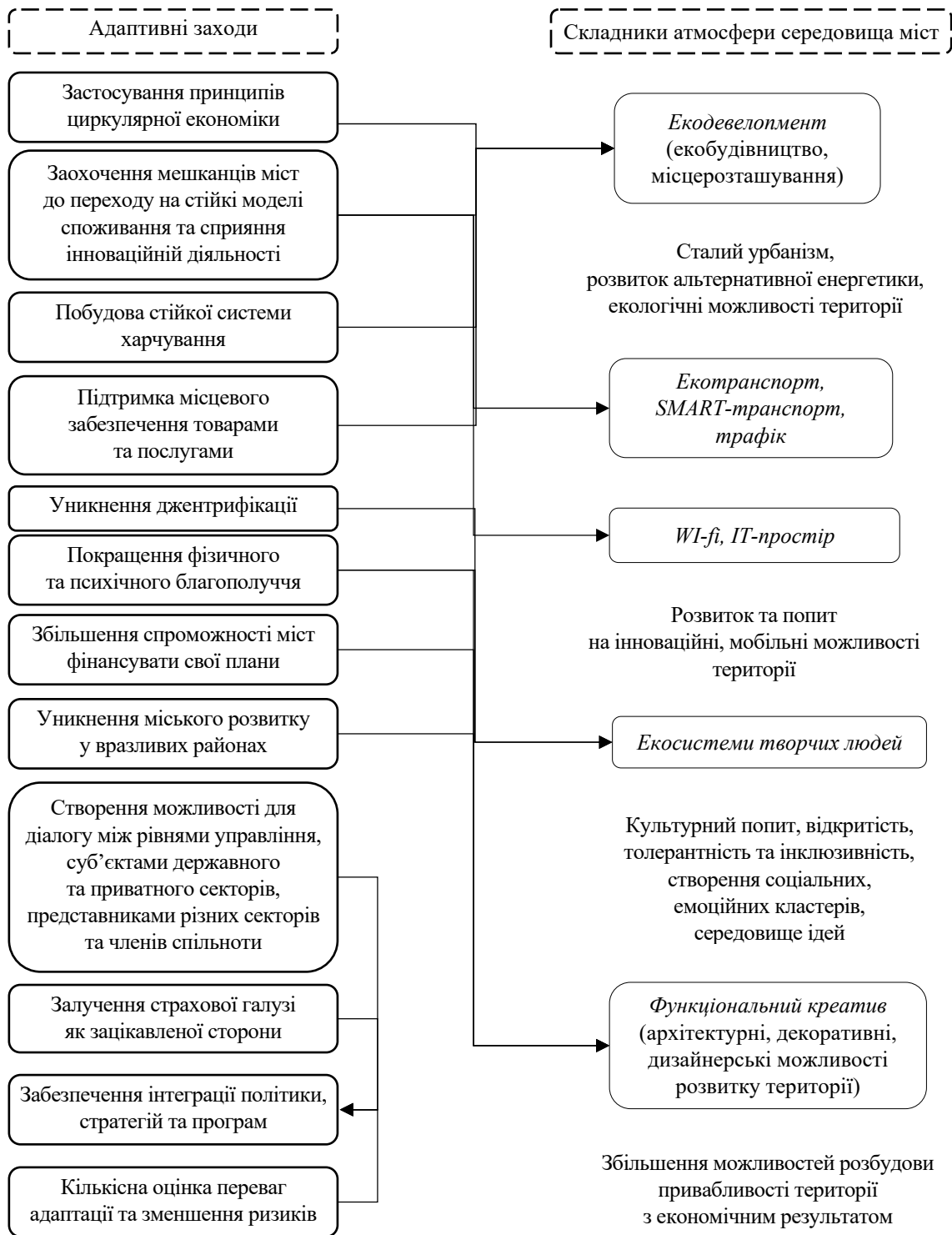

Рис. 3. Складники атмосфери середовища міських територій як шлях до реалізації адаптивних заходів Конвенції Ріо-де-Жанейро

лення нової ідеї міста у реальне життя та привернення інвестицій до його подальшого розвитку (рис. 4.). Інструменти включають: міське планування, фінансування, інтеграцію інновацій (екологічних, мультимодальних, скоординованих транспортних засобів та ін.) та міжнародних практик.

Місто має свої соціально-економічні, історико-культурні та інші особливості. Усі складники взаємопов'язані між собою і являють концепцію середовища, що є функ-

ціональною особливістю соціо-економіко-екологічного розвитку відповідної території або міста. Це потребує визнання для подальшого розвитку унікальної ідеї та особливостей нового міста на відміну від інших.

Висновки з проведеного дослідження. Відповідно до вищевикладеного, можна стверджувати, що успіху в напрямі адаптації найкращих світових практик розвитку урбанізованих територій можна досягнути за наявності:

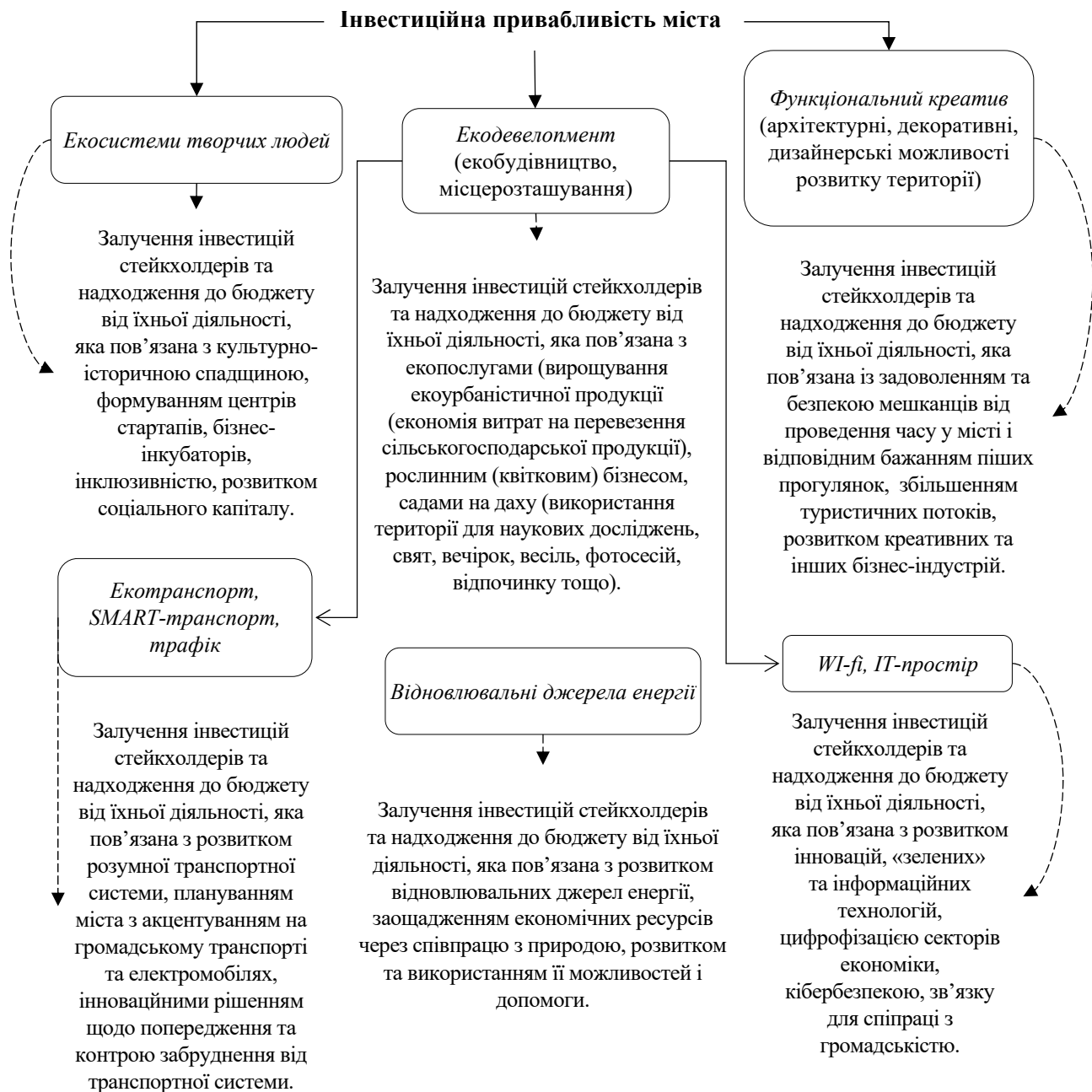

Рис. 4. Потенціал міста та його інвестиційна привабливість на засадах розвитку атмосфери середовища

- екологоорієнтованого інноваційно-інформаційного забезпечення і моніторингу;
 - інституціонального базису і зобов'язань державних та приватних інвесторів;
 - проектування та технічної естетики;
 - підтримки громадськості та стейкхолдерів.
- Формування урбанізованих територій повинно базуватися не на наявному економічному, екологічному та соціальному стані, а проявлятися через атмосферну парадигму міста, особливо футуристичну. Орієнтува-

тися як на теперішні, так і майбутні зміни у життєдіяльності людини та природи, урахувати постійний розвиток. У майбутніх містах на кожен аспект нашого життя може вплинути постійно змінюваний світ ідей.

Перспективою подальших досліджень є розв'язання методичного підходу до оцінки формування атмосферного середовища міста на його інвестиційну привабливість та розвиток у контексті сучасних і майбутніх економіко-екологічних і соціальних викликів.

Список використаних джерел:

1. World Cities Report 2020. The Value of Sustainable Urbanization. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). URL: <https://unhabitat.org>.
2. Горблюк С.А. Нормативно-правове забезпечення ревіталізації міст у Польщі. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2019. № 3(94). С. 76–84.

3. Жаліло Я.А. Пріоритет «згуртована країна» у вимірах регіональних стратегій. Київ : УНЦПД, 2020. 32 с.
4. Зібцева О.В. Концептуальні основи систем зелених насаджень малих міст Київщини в контексті екобалансованого розвитку : автореф. дис. ... д-ра с.-г. наук : 06.03.01 ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 45 с.
5. Калина Т.Є., Шушулков С.Д. Рекреаційне землекористування урбанізованих територій. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 2(58). С. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.58-12>.
6. Малекі О.А. Концептуальні підходи щодо екологічної реабілітації урбаністичних територій. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2019. Т. 30(69). № 3. С. 162–167.
7. Попик О.В., Хумарова Н.І. Екологоорієнтоване управління урбанізованими територіями (теоретико-методичний аспект) : монографія. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2019. С. 156–173.
8. Розумне місто. База знань DEBS. URL: <https://deps.ua/knowegable-base-ru/spravochnaya-informatsiya/67692.html>.
9. Романко С., Андрусевич Н. Вісім ідей для зелених міст України. Київ : 350.org, 2020. 56 с.
10. Сергієнко Л.В., Новосьолов І.В. Розвиток публічного управління у контексті урбанізаційних змін. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1555> (дата звернення: 21.10.2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.34.

References:

1. World Cities Report 2020. The Value of Sustainable Urbanization. United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). URL: <https://unhabitat.org>
2. Gorblyuk, S.A. (2019) Normatyvno-pravove zabezpechennya revitalizatsiyi mist u Pol'shchi [Regulatory support for the revitalization of cities in Poland]. *Visn. NADU. Public Administration Series*, no. 3 (94), pp. 76–84.
3. Zhalilo, Ya.A. (2020). Priorytet «zhurtovana krayina» u vymirakh rehional'nykh stratehiy [The priority of "cohesive country" in the dimensions of regional strategies]. Kyiv: UCIPR, 2020. 32 p
4. Zibtseva, O.V. (2021). Kontseptual'ni osnovy system zelenykh nasadzen' malykh mist Kyivshchyny v konteksti ekobalansovanoho rozvytku [Conceptual bases of systems of green plantations of small cities of Kyiv region in the context of eco-balanced development] [Text]: author's ref. dis. ... Dr. s.-g. Sciences: 06.03.01 / Zibtseva Olga Vasylyvna; Nat. University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Kyiv, 45 p.
5. Kalina, T.E., Shushulkov, S.D. (2020). Rekreatsiine zemlekorystuvannya urbanizovanykh terytorii [Recreational land use of urban areas]. *Research and production magazine "Business Navigator"*. Vip. 2 (58), pp. 59–64. Odessa, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.58-12>
6. Maleki, O.A. (2019). Kontseptual'ni pidkhody shchodo ekolohichnoyi rehabilitatsiyi urbanistychnykh terytoriy [Conceptual approaches to ecological rehabilitation of urban areas]. *Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Public Administration*. Volume 30 (69), no. 3, pp. 162–167.
7. Popyk, O.V. (2019). Ekolohooriyentovane upravlinnya urbanizovanykh terytoriyamy (teoretyko-metodychnyy aspekt) [Ecologically oriented management of urbanized territories (theoretical and methodological aspect)] [Text]: monograph / OV Popyk, N.I. Khumarova; NAS of Ukraine, Institute of Market Problems and Economics research – Odessa: IPREED NASU. 173 p. : fig., tab. Bibliogr. : p. 156-173.
8. Smart city. DEBS knowledge base. URL: <https://deps.ua/knowegable-base-ru/spravochnaya-informatsiya/67692.html>.
9. Romanko, S., Andrusевич, N. (2020). Visim idey dlya zelenykh mist Ukrayiny [Eight ideas for green cities of Ukraine]. Kyiv: 350.org, 56 p.
10. Sergienko, L.V., Novoselov, I.V. (2020). Rozvytok publichnoho upravlinnya u konteksti urbanizatsiynykh zmin. [Development of public administration in the context of urban change]. *Public administration: improvement and development*, no. 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1555> (access date: 21.10.2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.34

E-mail: lek_larisa@ukr.net

E-mail: ecoregnaturres@ukr.net